

Den internasjonale studien ICCS

Styrket fokus på demokrati og medborgerskap i læreplanverket

Lærere opplever at fagfornyelsen gir større rom for tverrfaglig samarbeid knyttet til demokrati og medborgerskap, og at læreplanenes åpne kompetansemål gir dem stor frihet i undervisningen. Elevene opplever at de lærer om tematikken, men oppgir i liten grad at de har medvirkning i skolehverdagen.

RAPPORT | SIST ENDRET: 12.02.2024

Tittel:

Etter LK20: Demokrati og medborgerskap i skolen

Rapporten:

[Last ned rapporten \(PDF\)](#)

Forfatter:

Knut Vesterdal, Trond Risto, Jørgen Klein, Brita Bungum og Oddveig Storstad

Utgiver:

NTNU

År:

2024

Hva er ICCS?

ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) har som hovedmål å gi et bilde av unge menneskers demokratiske beredskap og vilje til å delta i samfunnet som engasjerte medborgere.

[Les mer og se alle rapportene](#)

Denne studien undersøker hvordan lærere erfarer føringene i LK20 knyttet til demokrati, medborgerskap og

bærekraftig utvikling og hvilke endringer disse har medført for opplæringen.

Hovedfunn

- Fagfornyelsen (LK20) har skapt større legitimitet for skolens demokratioppdrag, men åpne kompetansemål kan føre til stor variasjon i elevenes læring.
- Lærernes tilnærminger til medborgerskapsopplæringen varierer, men system- og maktkritikk forekommer relativt sjelden i opplæringen.
- Elevene lærer om valg og stemmerett, men erfarer ikke at de selv har høy grad av medvirkning i praksis i skolen.

Stor variasjon i elevenes læring

Fagfornyelsen (LK20) har skapt større legitimitet for at skolen har en viktig rolle i å lære opp elever i demokrati, og til å kunne delta aktivt som samfunnsborgere. Åpne kompetansemål kan likevel føre til stor variasjon i elevenes læring.

Ifølge lærerne i undersøkelsen åpner LK20 for mer tverrfaglig samarbeid og dybdelæring om demokrati, medborgerskap og bærekraftig utvikling. Dette kan gi en mer utforskende tilnærming til temaet.

Samtidig kan de åpne og generelle kompetansemålene i læreplanene framstå som vage og utydelige. Dette gir lærerne frihet til selv å bestemme hvordan de vil legge opp undervisningen, men kan også føre til ulik læring for elevene.

Sjeldent med system- og maktkritikk

Undervisningen tilknyttet demokrati og medborgerskap tar ulike former. Mange lærere oppgir at formidling av kunnskap om valg, stemmerett og deltakelse i politiske beslutningskanaler er spesielt viktig.

Konfliktorienterte og systemkritiske tilnærminger er derimot relativt fraværende, og kritisk tenkning reduseres ofte til kildekritikk. På tvers av fag og trinn legger lærere også vekt på at opplæringen skal bidra til at elevene lærer å samhandle. Dette kan tolkes som læring gjennom demokrati der dialog, åpent klasseromsklima, medvirkning, ytringsfrihet og samarbeid står sentralt.

Lærere har ulike innganger til fenomenet medborgerskap, men i videregående skole er mer globale former for medborgerskap tydeligere ivaretatt. Både ungdomstrinn og videregående legger vekt på at det er en sammenheng mellom medborgerskap og bærekraftig utvikling.

Elevene erfarer ikke medvirkning i praksis

I likhet med mange lærere gir elevene uttrykk for en forståelse av demokrati der valg, politiske institusjoner og stemmerett står sentralt. Samtidig gir de også uttrykk for at samhandlingskompetanse er viktig, forstått som prosedyrer for dialog, ytringer og demokratiske prosesser. Elevene gir uttrykk for at de ikke erfarer medvirkning i praksis, selv om de deltar i valg til skolens elevråd.

"Medborgerskap" er ikke et begrep som elevene bruker ofte, men elever på videregående knytter begrepet til ulike former for deltagelse lokalt, digitalt, politisk og noen ganger også globalt. Utdanning til bærekraftig utvikling er godt kjent som begrep, og kobles også hos elevene primært til miljø- og klimaspørsmål, både lokalt og globalt.